

Аналізуючи Державний Реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні встановлено, що в Україні зареєстровано один сорт *Rosa L.* – Рюїце 1377, який є селекцією країни Нідерландів.

УДК:633.11:631.527

**ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО
ВІДДАЛЕННЯ В СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ НА
АДАПТИВНІСТЬ**

Хоменко Л.О.

Інститут фізіології рослин і генетики НАН України

Найдешевшим джерелом збільшення виробництва зерна, зокрема пшениці озимої, є створення і впровадження в сільськогосподарське виробництво нових високопродуктивних, пластичних з високим рівнем гомеостазу, цінних за хлібопекарськими якостями сортів. Несприятливими факторами при вирощуванні пшениці озимої в Україні є складні умови перезимівлі, дія посухи, ураження рослин хворобами тощо. Тому надзвичайно важлива роль для одержання стабільних валових зборів зерна в країні мають високо адаптивні сорти з потужним генетичним потенціалом продуктивності.

Відкриття теорії еколого-генетичної організації кількісних ознак і нового епігенетичного феномену, дозволяє в рази підвищити ефективність селекції рослин на продуктивність і урожай (Драгавцев В.А., 2015). В швидкому еволюційному процесі, «селекція представляє собою еволюцію направленою волею людини...» (Вавилов М.І., 1935) і залишається призначеною для заміни одного генотипу взаємодіючого в комплексі з зовнішнім середовищем другим (Сюков В.В., 2007).

Внутрішньовидова гібридизація відіграє важливу роль в селекції пшениці й продовжує залишатися основним методом створення вихідного матеріалу для відбору. Відбір – це спрямовані зміни концентрації генів в популяції (Бороевич С., 1984), а підбір батьківських компонентів для гібридизації є вирішальним успіхом в селекції на адаптивність з реалізацією високопродуктивного генетичного потенціалу.

Практичний досвід вченого селекціонера, академіка НАН України Моргуна В.В. при веденні селекції пшениці м'якої озимої на продуктивність у виробництві, відмічено рекордним урожаєм сорту Фаворитка на межі 131,8 ц/га. Але сучасні зміни клімату за умов підвищеного температурного режиму й з наступом його аридності (лат. *aridus* - сухий), призводить до зниження зволоженості територій, що вносить корективи в нові напрямки, методи селекції з залученням інноваційних технологій, досягнень молекулярної генетики та клітинної інженерії.

В процесі адаптивної селекції на реалізацію генетичного потенціалу продуктивності сорту, дослідники ІФРГ велику увагу надають основним принципам створення вихідного матеріалу: принципу гена, ознаки та очікуваних трансгресій. Вміле використання батьківських компонентів різних екологічних зон, еколого-географічного віддалення з урахуванням обмежень адитивного характеру генетичних систем, детермінуючих селективну ознаку. В різних ланках селекційного процесу щороку проходять випробування створений матеріал.

За умов осінньої посухи, коротких теплих та м'яких зим, підвищеного температурного режиму навесні та жаркого літа протягом останніх трьох років, реалізували в «максимумі» свій генетичний потенціал комбінації, де залучались сорти посушливого екотипу та ярі форми. Виділено найкращі лінії добору на ділянках контрольного, попереднього та конкурсного розсадників середній урожай яких складав 112,1-132,6 ц/га. Враховуючи те, що продуктивність це функція великого числа фізіологічних параметрів, які забезпечують процеси росту та розвитку рослин в конкретних умовах навколишнього середовища, формулу продуктивності пшениці можна представити не як арифметичну суму елементів продуктивності, а як систему ефектів генів адаптивності з урахуванням їх кореляційних зв'язків.

За останні роки селекціонерами інституту створено декілька груп за ступенем їх інтенсивного використання сортів пшениці м'якої озимої, серед яких велику посівну площу займають сорти Богдана, Подолянка, Фаворитка, Смуглянка, Золотоколоса та інші, які володіють достатньо високою стресостійкістю, генетичною пластичністю та гомеостатичністю. Дані сорти є вагомим внеском у вирішенні продовольчої безпеки України.

УДК:633.1:631.811.98

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЗАКОРЕНЕВИХ ПІДЖИВЛЕНЬ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Л. В. Худолій

Український інститут експертизи сортів рослин

Пшениця озима – культура, вимоглива до умов живлення. Для підвищення реалізації генетичного потенціалу продуктивності пшениці озимої все більшого застосування набувають позакореневі підживлення препаратами, що містять макро- і мікроелементи.

Дослідження по вивченню підвищення урожайності пшениці озимої залежно від технології вирощування проводили у дослідному господарстві “Чабани” ННЦ “Інститут землеробства НААН” протягом 2011-2013 рр. на базі стаціонарного досліду відділу адаптивних інтенсивних технологій зернових колосових культур і кукурудзи на темно-сірому опідзоленому ґрунті. Сорт пшениці озимої Бенефіс. Попередник – горох. У досліді вивчали моделі